

Uchwała z dnia 21 listopada 2006 r., III CZP 101/06

Sędzia SN Jacek Gudowski (przewodniczący)

Sędzia SN Jan Górowski (sprawozdawca)

Sędzia SN Elżbieta Skowrońska-Bocian

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Leszka N. przeciwko Henrykowi K. o zapłatę, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 21 listopada 2006 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Opolu postanowieniem z dnia 24 lipca 2006 r.:

„Czy brak formalny pozwu w postaci niewskazania okoliczności uzasadniających właściwość sądu winien skutkować zastosowaniem przez przewodniczącego trybu określonego w art. 130 k.p.c., czy też postanowieniem sądu o przekazaniu sprawy innemu sądowi?”

podjął uchwałę:

Nieprzytoczenie w pozwie okoliczności uzasadniających właściwość przemienną sądu nie uzasadnia zastosowania art. 130 § 1 k.p.c.

Uzasadnienie

Przedstawione na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnienie prawne powstało przy rozpoznawaniu przez Sąd Okręgowy w Opolu zażalenia na wydane – przed doręczeniem pozwanemu odpisu pozwu – postanowienie Sądu Rejonowego w Opolu z dnia 24 stycznia 2006 r. o stwierdzeniu niewłaściwości i przekazaniu sprawy do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Częstochowie, w którego okręgu znajduje się miejsce mieszkania pozwanego (art. 27 k.p.c.). W pozwie powód ograniczył się do stwierdzenia, że dokonał wyboru właściwości miejscowej sądu według zasad określonych w art. 454 k.c. oraz art. 34 k.p.c. i nie wskazał jakichkolwiek okoliczności uzasadniających właściwość miejscową inną niż ogólna. W zażaleniu powód podniósł, że wystarczające jest przytoczenie przepisów uzasadniających wybór sądu właściwego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brakiem formalnym pozwu jest m.in. nieoznaczenie miejsca zamieszkania pozwanego (art. 126 § 2 k.p.c.), którego wskazanie stanowi w zasadzie podstawę do określenia właściwości miejscowej ogólnej sądu (art. 27 k.p.c.). Przepis art. 187 § 1 pkt 2 *in fine* k.p.c. nakazuje natomiast w miarę potrzeby przytoczyć w pozwie okoliczności faktyczne dotyczące właściwości miejscowej sądu, która przede wszystkim opiera się na umowie stron (art. 46 k.p.c.) lub zależy od wyboru powoda (art. 31-37 k.p.c.)

W pozwie zostało oznaczone miejsce zamieszkania pozwanego, a więc w sprawie nie wystąpił problem braku podstawy do określenia właściwości miejscowej jako takiej, lecz jedynie kwestia skutków niewskazania okoliczności uzasadniających właściwość miejscową przemienną (art. 187 § 1 pkt 2 *in fine* k.p.c.), przy jednoczesnym powołaniu art. 454 k.c. w związku z art. 34 k.p.c. W istocie Sąd Okręgowy oczekuje odpowiedzi na pytanie, jakie skutki procesowe wywołuje brak formalny pozwu w postaci niewskazania okoliczności uzasadniających właściwość przemienną sądu, a tym samym czy zachowała aktualność uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 października 1965 r., III CO 58/65 (OSNCP 1966, nr 7-8, poz. 107), mająca moc zasady prawnej.

Nie budzi wątpliwości Sądu drugiej instancji pogląd, że samo wskazanie w pozwie art. 454 k.c. w związku z art. 34 k.p.c. nie jest określeniem okoliczności uzasadniających właściwość przemienną sądu (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2005 r., III CZP 28/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 61), jest natomiast wątpliwe, czy gdy powód wskazał, iż wybiera właściwość przemienną sądu z powołaniem się tylko na konkretny przepis, należy wydać postanowienie o przekazaniu sprawy do rozpoznania sądowi według właściwości ogólnej, czy też zarządzenie o wezwaniu do uzupełnienia wskazanego braku pozwu (art. 187 § 1 pkt 2 w związku z art. 130 § 1 k.p.c.).

Warunki formalne w rozumieniu art. 130 § 1 k.p.c. to wymagania określone w art. 126-129 k.p.c. oraz wynikające z przepisów szczególnych (np. z art. 187, 368, art. 393³ § 2, art. 479¹², 485, 784, 797 oraz art. 1147 § 2 k.p.c.) Jeżeli więc wymienione unormowania nie obejmują danego wymagania, to nie jest to brak formalny. Poza tym nie każde wymaganie przewidziane w tych przepisach przesądza dopuszczalność postępowania przewidzianego w art. 130 § 1 i 2 k.p.c., gdyż ma ono zastosowanie tylko wtedy, gdy na skutek niezachowania warunków

formalnych pismo nie może otrzymać prawidłowego biegu (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2001 r., III CZP 53/01, "Prokuratura i Prawo", dodatek "Orzecznictwo" 2002, nr 5, poz. 37 i postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 8 grudnia 1997 r., III CKN 289/97, OSNC 1998, nr 5, poz. 90).

Nie stosuje się więc art. 130 § 1 k.p.c. w wypadku nieprzytoczenia okoliczności faktycznych uzasadniających właściwość przemienną sądu, o których mowa w art. 387 § 1 pkt 2 k.p.c. Zastosowanie ma wtedy art. 200 k.p.c., co oznacza, że sąd, który stwierdzi swą niewłaściwość, przekazuje sprawę do rozpoznania sądowi ogólnie miejscowo właściwemu. Niedopuszczalne jest więc zastosowanie w takiej sytuacji wezwania do uzupełnienia braków na podstawie art. 130 § 1 k.p.c., oczywiście z wyjątkiem wypadku, gdy w pozwie nie ma danych pozwalających określić także właściwość miejscową ogólną; brak oznaczenia strony pozwanej i jej adresu jest brakiem formalnym uniemożliwiającym nadanie sprawie prawidłowego biegu.

Zaprezentowana wykładnia wynika, w pewnym zakresie, z art. 130 § 1 k.p.c., który wprost stanowi, że mylne oznaczenie pisma procesowego i inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym. Po pewnych wahaniach (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 1993 r., III CZP 165/93, OSNCP 1994, nr 6, poz. 134) w judykaturze utrwaliło się zapatrywanie o konieczności ścisłej wykładni pojęcia „warunki formalne pisma procesowego” (por np. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 1998 r., III CZP 52/98, OSNC 1999, nr 5, poz. 90, z dnia 25 czerwca 1998 r., III CZP 16/98, OSNC 1998, nr 11, poz. 174 i z dnia 9 czerwca 2005, III CZP 28/05).

W orzecznictwie przyjmuje się, że celem przepisów o właściwości przemiennej jest ułatwienie uprawnionemu dochodzenia roszczeń przez stworzenie mu jak najdogodniejszego dostępu do sądu (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 1995 r., II CZP 148/94, OSNCP 1995, nr 4, poz. 61), zauważyć jednak trzeba, że w polskim procesie cywilnym obowiązuje zasada kierowania pozwu do sądu pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma siedzibę lub miejsce zamieszkania (art. 27 k.p.c.), natomiast regulacja dotycząca właściwości przemiennej ma charakter szczególny. Już w literaturze przedwojennej podkreślano, że skorzystanie z wyjątku nakłada na zainteresowanego powoda konieczność poniesienia określonego „ciężaru procesowego”, tj. przytoczenia przede wszystkim okoliczności faktycznych dotyczących nie tylko stosowania prawa

materialnego, ale i procesowego, w tym uzasadniających właściwość sądu. Jeżeli powód nie wypełnia tego obowiązku, powinien ponieść odpowiednie skutki, a więc także ten, że sprawa zostanie przekazana do sądu według właściwości ogólnej. (...)

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy pojął uchwałę, jak na wstępie.

